

מת'יקות הפרשה

יו"ל ע"י ישיבת "היים של תורה - לובלין" בראשות הרב הגאון רבי מנחם יאנוע שליט"א

וישב

ביצד הכניס דוד המלך את בנו אבשלום לגן עדן?

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו א)

רש"י מביא את דברי חז"ל "בקש יעקב לישב בשלוח, קפץ עליו רוגזו של יוסף, אמר הקב"ה לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה". וצריך באור למה באמת לא יזכו הצדיקים לשבת בשלוח בעולם הזה? וביותר שעל ידי השלוח אפשר לעבד את ה' מתוך ישוב הדעת? ועוד צריך לבאר מדוע כל אחד ואחד צריך לעסוק בדברים גשמיים וזוטרם, פאכילה, אשר יצר וכדומה?

ונראה לבאר בסיעתא דשמיא על פי משל - למלך שרצה לחשל את בנו מחמדו, בכדי שיהיה לו לב רחמן המודע לרגשותיהם של בני המדינה, ולשם כך שלח אותו למקומות נמוכים ושפלים, בתחלה שלחו למקום של עבדים בושים, נבזים ושפלים, ושם הוצרך הבן לאכול ממאכלם ולעבד עבודות קשות ומפרכות, אחר כך נדד הבן למקום של עניים גמורים, ושם בקשי היה לו מה לאכול, ברם בהיותו מודע למשימה אליה נשלח, מלא את תפקידו נאמנה, והכניס בלבו ענוה והכנעה, וכן הכרה מחלטת ברב הטוב שיש לו בבית אביו, מרב טובו וחסדו של אביו המלך.

אחר כך הלך למקום של אנשים מכערים, ושם נטלו ממנו את אשתו, ורק לאחר זמן השיבוה לו בהוראת אביו. אחרי זמן התחתן ונולדו ילדים, והצריך לטפל בהם, וכך נכנס בו רכות ורחמנות, ענוה ושפלות, אחרי שהכשר בן המלך, שב לאט לאט לארמון אביו, והתרגל שוב לעדינות והאצילות, פנאה לנסיה, ועם הזמן התחיל לנהל את המלוכה ביד רמה ובלב טוב.

הנמשל - הקב"ה לקח את האבות הקדושים פשגיריים בארץ, בכדי שילמדו את בני האדם את דעת ה', וינחילו לבניהם אחריהם את עבודת ה' הנעלית, ובכדי להכשירם שלח להם נסיונות רבים, בענין עשרת הנסיונות שנתנסה בהם אברהם, ברעב, בלקיחת אשתו, בגלות שעבר אצל אבימלך ועוד, והכל בכדי להקנות לאבות הכנעה ורחמנות, שיתאפשר להם לדעות את כלל ישראל, וגם יעקב עבר קשיים ובעיות עם לבן ועשו, ועל בן אמו "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת" - ודבר זה יתפרש בשני אופנים. א. שהקב"ה שומר עליו תדיר ונותן לו הכל, וכמו שאמר "כי במקלי עברתי את הירדן הזה", ואף על פי כן עקשו הייתי לשתי מחנות מלאות וגדולות וזה הפרוש - "קטנתי", מרב חסדים שאמנה עושה עמי אני מרגיש קטן וכדגמת חולה שמטפלים בו, שמרב החסד שהרופא עושה עמו הוא מרגיש קטן. ב. שהוא השביל שכל הקשיים שהקב"ה שולח לו, וכל העבודות הגשמיות שעליו להתעסק בהכנת הדורון וכדומה, שהם החסדים שעליו לעשות עם הבריות, זה בכדי שיהיה בהכנעה וענוה, ועל בן צעק לה' באמת, מכל לבו שיצילחו.

וגם בעת - פשבקש יעקב לישב בשלוח, שלח לו הקב"ה את הנסיון עם יוסף, בכדי להשלים אותו, בהכנעה, ענוה וקרבה אמתית וכנה עמו יתברך. ולא עוד אלא שהשלוח והשלמות, הנם דוקא כשאדם עומד איתו וזקוק בקשיים והיסורים שעוברים עליו.

את היסוד הזה אנו רואים גם אצל דוד המלך ע"ה, בעת שאבשלום רדף אחריו והשתמש עם השם של אביו בכדי לטול את המלוכה, ועל ידי כך הוצרך דוד לצאת לגלות, ולקבל בזיונות וקללות משמעי בן גירא, שהיה מגדולי הדור ורבו של שלמה המלך (ברכות ח.), ומכל מקום דוד נשאר חזק בדעתו, מתוך ידיעה שדוקא בזמן של הקשיים וההשפלות הוא מתרומם ומשתלם בעבודת ה', וזה גם הסבה שבקש שלא יהרגו את אבשלום שהיה השלמות שלו, ומחמת כך בקש להכניסו לגן עדן, וזעק אבשלום אבשלום' שזה 'אב שלום' - שהבן משלים את אביו.

יסוד זה אמור ללוות אותנו, בכל עת שיש לנו קשיים, הן מצד אחרים והן מצד שאנו אמורים להתעסק בדברים גשמיים וזוטרם, ואז מתעוררת בנו השאלה, וכי לא יותר טוב שנעבד את ה' מתוך ישוב הדעת? ברם כשנתבונן בעמק נשפיל, שדוקא בזמנים הקשים, זה הזמן להגיע לשלמות במדות ובקרבת ה' בנה, מתוך הכנעה וענוה, וכשנחיה בתחושה זו כל הקשיים יתפכו לזמנים של עליה.

מה ה' מצפה מהאדם בזמנים הקשים?

וישב יעקב בארץ מגורי אביו וגו' (שם)

איתה בבראשית רבה (פ"ד) "בקש יעקב לישב בשלוח, אמר הקב"ה לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוח בעולם הזה, מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף". וצריך באור מדוע לא יזכו הצדיקים לעבד את הקב"ה בעולם הזה מתוך שלוח וישוב הדעת?

ונראה לבאר בסיעתא דשמיא על פי מה דאיתא בישעיה (לב) "ויהי אמונת עתיד" - שאם אדם רוצה שהאמונה תהיה עמו בכל עת וזמן, "חסך" - עליו לעבור את כל הקשיים של העולם הזה, שמחסנים ומחשלים אותו להיות באמונה איתנה אפלו במצבים הקשים ביותר, "ישועת" - בכדי ליפות להושע מכל הקשיים "חכמת ודעת" - עליו להתחכם ולדעת שהם אכן לטובתו - מכיון שעל ידיהם האמונה שבו נבנית ומתחזקת, ולפי זה יש לפרש שיעקב אבינו בקש מהקב"ה להיות חסון ואיתן באמונה, שזה השלוח האמתית, ועל בן הביא עליו הקב"ה את הרגז של יוסף, ועל ידי כך הוא קנה את האמונה ואהבת ה' בכל המצבים בחיים.

יסוד חשוב זה אמור ללוות את האדם במשך כל החיים, כי לכל אחד ואחד ישנם זמנים קשים ביותר וה' מצפה מהאדם שיהיזיק מעמד ויהיה חזק בדעתו, וכמו שאנו אומרים כל יום בתפלה "ברוך

הגבר אשר יבטח בה" - שכשצדקם כורע בדרך פשיש לו קשיים, ונעשה בענינה ובהכנעה לפני ה', מתוך ידיעה מקלטת שהוא עושה עמו את הטוב ביותר בעבורו, "והיה ה' מבטחו" - אזי גם ה' מסכים לבטח אותו ולעזרו לו.

ולא עוד אלא שצריך לבטח בה' גם בשעובר זמן רב שאדם מצפה לישיעה כל שהיא, וזו בוששת מלבוא, וזהו "בטחו בה' עדי עד" - שלעולמי עולמים צריך להאמין שה' מלנה אותנו על כל צעד ושעל, והוא מצפה שדוקא מתוך הקשיים נביא לו א. דורון - שזה הודאה על כל הטוב שהוא מביא לנו, ולדגמא בשנתבונן באנשים שחסר להם ידים או רגלים או כל איבר אחר, אזי נשפיל להודות לה' על כל הטוב הנשמיו והרוחני שיש לנו, וכל הקשיים יתגמדו לעמת הטוב. ב. תפלה - שנתפלל לפניו מתוך ידיעה שפשישו מתכופפים, אזי גם הוא יורד אלינו ומאזין לתפלתינו. ג. מלחמה להלחם עם היצר שמכניס בנו כל מיני דמיונות שהקשיים שלנו גדולים יותר מבחונתנו, וידוע מה שאמר ר' זושא מאניפולי על עצמו, שעשרים ושתים שנה חי בקשיים ובנסיונות גדולים, ואף על פי כן נשאר איתן באמונה בקב"ה שגודאי יעזרו לו, וכן התפלל על כך, ובסופו של דבר ה' האזין לתפלתו וסיע בעזרו, ועל ידי כך זכה למה שזכה.

המורם מכל האמור שרצון הבורא שנהיה תמיד בהרנשה שהוא אתנו תמיד, ומצפה שנפנה אליו בצפיה ובהכנעה ונאמר 'רבונו של עולם אני יודע שאתה אתי תמיד, מעולם עזרת לי ולעולם תמשיך לעזר לי, ואני מודה לך על כל הטוב שעשית עמי, ובד בבד אבקשך שתתן לי כחות לעמוד בקשיים, וכן אני ישנה את מדותי ואת טבעי בכדי שאני יסתדר עם כל האנשים שסביבי ועם כל בני משפחתי, וכן תתן לי את הדבר הנצרך לי לפי מה שאתה יודע שטוב לי באמת'. וכשנצטד בדרך זו נזכה להתרומם מתוך כל הקשיים ולהגיע לבטחון מקלט במי שאמר והיה העולם.

דוקא המעשים הפשוטים של יוסף הם אלו שהגדילוהו

אלה תלדות יעקב יוסף וגו' (שם ב)

המפרשים התקשו מפני מה נקרא יוסף תולדותיו של יעקב, מה שלא נקראו שאר השבטים? והרצו שעקר תולדותיו של יעקב זה יוסף. והינו שיוסף היה ההמשך של יעקב וכל השבטים היו צריכים לקבל ממנו, ומכל מקום יוסף היה מתנהג בפשיטות והיה מחזק ומקרב את בני השפחות - דבר שהקשה על השבטים להאמין, שדוקא המעשים הפשוטים הללו הם אלו שהגדילוהו, ועבודתם להתבטל אליו בכדי לקבל ממנו, ובנדאי שאין לנו שום משג בשבטים הקדושים, ברם תורה היא וללמד אנו צריכים, שלארץ כל הדרך אנו רואים שעבודת השבטים היתה להתבטל ליוסף, וכשאבן הם התבטלו אליו אזי בא התקון השלם.

מפאן נלמד שני דברים חשובים א. את מעלת ההנהגות הפשוטות של חזקן וקרוב יהודים, שהקב"ה מצפה מכל אהד ואהד שיחזק וירומם את חברו בכל מצב. ב. את אמונת החכמים שאמונה לפעפע בתוכנו, וכשנתבונן נראה שהרבה מאד מכל הבעיות והצרות המובאים בתורה הקדושה, זה בא על חסרון אמונת חכמים, ה' יזכנו לקבל מהתלמידים חכמים בהכנעה את הדרך הנכונה בעבודת ה', ובזה נזכה לכל טוב בזה ובבא.

מדוע נהרג שאול דוקא תוך כדי מלחמה???

ויראו אזויו כי אתו אהב אביהם מכל אזויו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם (שם ד)

התורה מאריכה בענין זה של הקנאה, בכדי ללמדנו שעלינו לעבד עם עצמנו שלא לקנאות בזולת, ולהיות שמחים בחלקנו הטוב, ובנדאי שאין לנו שמץ של משג במעשיהם של השבטים הקדושים, ברם התורה הקדושה מלמדת אותנו כאן, שלפני שאנו

הולכים לפסק הלכה כל שהיא, עלינו להתבונן עם עצמנו - האם אנו נגשים לפסק מתוך לב טהור, או מצד נגיעות אישיות? וזה הענין של דרך ארץ קדמה לתורה, שהדרך ארץ שהיא הדרך הראויה - בה אנו אמורים לצעד, צריכה להיות לפני שאנו פוסקים, או מוציאים הלכה מתוך התורה הקדושה, וזאת יש לנו לדעת, שהיא עקמא כפי הליכא דמיו (ערובין נד.). יש מי שעוסק כל היום, בשאלה למה לשני יש ולי אין? ברם האיש החכם שמת בטוב שיש לו, ושר ומרקד לפני הקב"ה מתוך שמחה והודאה.

הבה נתבונן בשאלה המלך שמלך ללא שום עוררין, ואף על פי כן נתקנא בדרך על שיצא למלחמה והרג רבבות והגם שעבד לטובת שאול, ושמש אותו בנאמנות, ועשה את העבודות הקשות והמפרכות, בכדי שיתאפשר לשאול להמשיך לשבת על כסאו, מכל מקום הוקשה לשאול על ששבחו את דוד במלחמותיו, וכן דואג ואחיתפל עשו פלפולים שלמים על פסולו של דוד, והכל נבע מהנגיעות האישיות שלהם, ועל כן נטרדו מהעולם הבא, וכדאיתא בגמרא (ב"מ נט.) באריכות, ובסוף נהרג שאול במלחמה, מפיון שקנא בדרך על ענין המלחמה, ובכדי להנצל מזה היה לשאול ללכת לשמואל בחיים חיותו, ולקבל ממנו עצה ותושיה, ולא לנשת לדואג ואחיתפל שפעלו מצד הנגיעות האישיות שלהם.

המורם מכל האמור שעלינו להיות חכמים, ולהתבונן ביצד אנו עובדים על מדותינו בכדי להשתפר, וכן לבוא לצדיקים ותלמידים חכמים שידירכו אותנו בדרך העולה בית אל, וגם אם אנו רואים שמישהו מקנא בנו, לא נתמלא בשנאה כלפיו, אלא נבין שקשה לו, ונתן לו משלנו, מהמאות ודברים טובים, ועל ידי כן נתמלא באהבה הדדית זה לזה, וכמו שאמר החכם מכל אדם "אם רעב שנאך האכלהו לחם". ה' יזכנו לנהג בדעת ובהכנעה עם הבריות, ועל ידי כן להיות בשלום, באהרה, ובכל טוב עם בלם.

יסוד עצום בעבודת המדות

ויראו אזויו כי אתו אהב אביהם מכל אזויו וישנאו אתו וגו' (שם) איתא בגמרא (שבת י:) "לעולם אל ישנה אדם בנו בין הבנים, שבשביל משקל שני סלעים מילת שנתן יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים". אנו לומדים מפאן מוסר השכל עצום בעבודת המדות, והוא שעל האדם להסתיר את הצלחותיו, מפיון שאי אפשר לדעת מה עובר על השני וכיצד הוא יקבל את הידיעה על הצלחותיו של חברו, וכן נלמד מזה לעשות תרגילים בכדי שנשמח בטוב של זולתנו, וכן נתבונן בכל הטוב שיש לנו ונשמח בו ולא נקנא בזולת, מפיון שלא נרויח על ידי כן מאומה, ועל ידי שנתבונן בכל זה יהיה לנו יותר קל לעמוד בעת הנסיון.

מה טמון בחלומותיו של יוסף הצדיק?

והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסיבנה אלקותיכם ותשתוויונה לאלקתי (שם ו)

יש לעיין בפרשת חלומותיו של יוסף בכמה דברים הטעונים באור. א. רש"י מביא את המדרש רבה שיוסף נקרא תולדותיו של יעקב, פיון שכל מה שעבר על יעקב עבר על יוסף, ועדיון יש לעיין מפני מה נקרא דבר זה בשם תולדות? ב. מה העמק בחלומותיו של יוסף? ג. מדוע ספר יוסף לאחיו את חלומותיו, הגם שידע שיוסיפו לשנאתו?

ונראה לבאר בסיעמא דשמיא שכל התורה הקדושה נובעת ממעשה הצדיקים, וכל המעברים שעוברים עליהם זה התולדות שלהם, וזה כל התורה פלה (שאלה א), ועל כן יוסף שהיה בהכנעה ובענינה גדולה, קבל מאביו ביותר, וכשם שיעקב הלם בבית המקדש את כל הענין של בית המקדש המעלה ריח ניחוח לפני ה', וכענין המלאכים העולים ויורדים, וכן בנה מזבח פענין המזבח שהיה בבית המקדש, כמו כן יוסף הלם על האלומות, שהם כל

העמק של העמור, הכפורים והמנחות, וכן ענין השמש והירח זה הודאָה על כל הבריאה הנפלאה שנועדה לשמש אותנו, וכלם השתחוּו ליוסף, מפיון שהיה לו את ענין הכרת הטוב בשלמות, ואת זה היו השבטים צריכים לקבל ממנו, ובזה היתה עבודתם פעבודת הכהנים בבית המקדש, שבלה הודאָה והכרת הטוב לקב"ה, על התבואה ושאר הדברים הנפלאים שברא בעולמו, בכדי שנפיר אותו ונודה לשמו באהבה ובהערכה.

וביתר באור שיוסף ספר לאחיו על האלמים שמשתחווים לו, והינו שאמר לאחיו, בלכם משתחווים אלי בכדי לרוממי ולחזקני כמו שר שמרתם על העני העומד בפתחו ויורד אליו בכדי לרוממו ולחזקו, כמו כן אתם עוזרים לי להקריב קרבנות ובפרט מנחת עני ששיבת אלי, וזה עומק קרבן מנחה שהיה הכהן הגדול מקריב מדי יום, וכן זה עומק תורת העמור ומנחת הטים, והוא התיעץ עמם איזה מנחה יביאו יחד, ועל כן פלם היו מאלמים יחד, ובזה רצה להביא קרבן מנחת עני וכן כפורים מהשדה של יעקב, שגר בארץ מגורי אביו, שזה השדה של יצחק שהביא ממנה כפורים לבית המקדש, והשבטים חשבו שיוסף רוצה למלך עליהם, ולא הבינו שמטרת החלום זה בכדי שיעבדו את ה' יחד בבית המקדש של יעקב שנקרא לבית המקדש בית.

ולפי זה יובן גם ענין הצרי והריח הטוב שהיה ליוסף, בעת שהורידוהו מצרימה, שהרי לכאורה קשה וכי מה זה משנה ליוסף הריח הטוב, והלא הוא נמצא בתוך צרה צרורה, מרחק ומגדה, וכי הריח הטוב זה מה שיעשה לו טוב? ולפי מה שבארנו מבאר הדבר הטוב בסיעתא דשמיא, שיוסף עבד בכל מקום את הקב"ה, ובכל מקום היה מוצא את הבית המקדש שלו, ועל כן בשראה שה' שולח לו ריח טוב, הבינו שזה בכדי שידע שהוא מנשים אותו בגשימות טובות ומבשמות היוצאים מהבשמים, וכעבודת הקטרת בבית המקדש, ואזי שמח מאד וידע שאפלו בתוך כל ההסתרות, ה' נותן לו להמשיך לעבד אותו ולהודות לשמו יתברך, על הגלוי שבתוך ההסתרה.

נמצא שבכל החלומות רצה יוסף לקרב ולרומם את אחיו בדרך הנכונה בעבודת ה' ולא בכדי להכעיסם (שאלה ב ג), וכן הוא חזק את אחיו, בכך שיש להם שפלות והם נכנעים תחתיו בכדי לקבל ממנו דרך בעבודת ה', וזה מחמת שהוא היה כלי קבול לקבל מאביו את כל תורתו, ועל כן נקרא בן זקונים - שהיה זיו איקונין שלו דומה לאביו.

ברם השבטים לא השפילו שזה מטרת החלום, ועל כן אביו גער בו על שספר את החלום ולא המתין להתממשותו, ואכן אנו מוצאים בסופו של דבר שהשבטים חזקו להשתחוות ליוסף, ועל ידי כן הם קבלו ממנו את כל הטוב הרוחני שהיה לו. ה' זכנו לחיות את כל מה שעובר עלינו בהערכה ובהכרת הטוב, מתוך ידיעה שהכל באשר לכלל, הנו חלק מהמסלול שלנו בעבודת האל.

להאיר את הטוב שבכל יהודי

והנה השמש והירח ואוור עטר כוכבים משתחוים לי (שם ט)
יש לעין מה ענין הכוכבים שהשבטים נמשלו להם? ונראה לבאר בסיעתא דשמיא על פי מה דאיתא בגמרא (ב"ב ח:): "מצדיקי הרבים כוכבים לעולם ועד זה מלמדי תינוקות", ואפשר לפרש בכך שמלמדי תינוקות זה אנשים שמלמדים זכות על פלם, ורואים את הטוב שבכל אחד ואחד, כשם שבתינוקות תמיד דנים לכף זכות פי אין להם דעת בשלמות, וכן הם מתבוננים בטוב שבפעמם - מפיון שדוקא בזמנים הקשים והחשוכים, שאדם מרגיש שאין לו כלום, אזי כל מעשה קטן מאיר ומתנה, וכן יוסף הצדיק, הגם שהיה לו מאד קשה עם אחיו, מכל מקום הוא האיר את הטוב שבהם, ועל ידי כן הם נעשו מאירים, והוא התמלא באהבה ובהערכה כלפיהם, וזה למוד עצום בשבילנו - שכל אחד ואחד הוא כמו כוכב, שהגם שהוא נראה קטן וכן אין לו אור מצד עצמו, וכל עם כל סביבתו מלאים בחשה, מכל מקום כשאנו מצד עצמנו נאיר

את הטוב שבנו ושבחברנו, אזי נתמלא באור שמאיר למרחקים, וכל החשוף והקטנות יסתלקו, ונהיה באהבה ובאהבה עם מאור פנים לכלם.

לסדר את המדות במקום הנכון

וישב אל אחיו ויאמר היכר איננו ואני אנה אני בא (שם ל)
יש להקשות מפני מה דוקא ראובן הצטער ביותר על מכירת יוסף? ונראה לבאר בסיעתא דשמיא שהיה כאן וכוף בעבודת ה', השבטים חשבו שצריך להרוג את יוסף, ועל כן ישבו לאכול אחרי המכירה וכענין סעודת מצוה, ומכל מקום ראובן כן העריך את יוסף מחמת היותו רבו, בדבר התשובה שערך על מעשה בלהה, שהרי היה יושב בשקו ובתעניתו בכדי לשוב בתשובה, ויוסף חזק אותו בדברי חלומותיו שהיו מלאים בהתחזקות באשר נתבאר, ועל כן רצה להצילו.

ולא עוד אלא שיש כאן עומק נפלא, והוא שדוקא עם הפזיזות שהיה לו במעשה בלהה, הוא הפך אותו והשתמש עמו בכדי להציל את יוסף וכמו שמעידה התורה הקדושה "למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו", ובזה הוא התעלה ביותר, שהרי על פי הטבע היה לו לשנא ביותר את יוסף, שהרי בתחלה ראובן היה בכור ואחר כך בא יוסף ונטל ממנו את בכורתו, ומכל מקום דוקא הוא השתמש עם כח הפזיזות שבו לטובה, למען הצלת יוסף, ועל כן בשראה שלא עלתה בידו להציל את יוסף נצטער ביותר.

מכל זה נלמד את גדל מעלתם של השבטים הקדושים, שעבדו על מדותיהם ונתבו אותם בדרך הנכונה והרצויה, ללא שום נגיעות אישיות, ונצמד גם אנו בדרך של עבודת המדות מתוך טהר וישרות הלב, ועל ידי כן נזכה להיות עבדי ה' ולא עבדים של עצמנו. ה' זכנו.

לתת לשני הרגשה טובה ונעימה תמיד

לאיש אשר אלה לו אנכי הרה (לוח כה)
במקרא (כתובות סז) למדו מאן שמוטב לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים. זה למוד בשבילנו שהגם שלפעמים נדמה לאדם שחברו עושה מעשה הנוגד את דרך האמת, מכל מקום אסור לבאותו, ולא עוד אלא שעדיף לעבור עברה שבין אדם למקום, העקר שלא לצער ולהלבין את פני חברנו, שזה תולדה של רציחה שהיא אחת מג' עברות חמורות, וכשאדם עובר על בין אדם לחברו הוא עובר גם על בין אדם למקום, וכן מצינו אצל מרנא החפץ חיים וכל גדולי הדורות - שהקדישו זמן רב בכדי להתבונן על דרכיהם ודבריהם, שחם ושלוש לא תצא תקלה מתחת ידם, ולא יפגעו באדם כל שהוא, וכן הקפידו לתת לשני תמיד הרגשה טובה ונעימה. ה' זכנו ללכת בדרכיהם הנעלות.

על מה עשה יוסף הצדיק רקודים בתוך בית הסהר?

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח (לוח ב)
יוסף הצדיק סבל כל כך הרבה בחיים, היה שנוי על אחיו והיה לו נסיון עם אשת פוטיפר כמה שנים, וגם בעת שהותו בבית הסהר, וכן הוא נשתקע בבית הסהר שתיים עשרה שנה בלי שום קשר חיצוני עם יהדות, ולא היה לו שדוד ולא פרנסה ולא כלום, ואף על פי כן הוא היה שמח מאד, כמובא במדרש בראשית רבה (פ"ו) על הפסוק "ויהי ויהוה את יוסף ויהי איש מצליח", ר' ברכיה אמר גבר קפיז שפרושו מפזז ומרעד, והוא זכה לכלל זה מחמת שהוא התבונן שכל הקשויים האלו הם לטובתו - בכדי שיהיה לו חזק ועצמה, ולכן אחר כך נתן לו הקב"ה מלכות על כל העולם, זה למוד בשבילנו שאפלו בשלא הולך לנו והכל נראה שח, שלא נתיאש, רק נהיה בשמחה מתוך מחשבה שבדאי הכל לטובתנו, בכדי

שנתייה חזקים לעבוד את כל העולם הזה באמונה ובטחון בקב"ה.

מה אפשר ללמד ממה שנצטוו ישראל לאכול את פסח מצרים בחפזון?

והשיא אשת ארניו את עיניה וגו' (שם 1)

איתא בירושלמי בהוריות, שיוסף ראה את דמות דיוקנו של אביו, ועל ידי כן קבל כחות מחדשים לשלוט על יצרו. וצריך באור מה העמק במה שראה את דמות דיוקנו של אביו? ונראה לבאר בסיעתא דשמיא, על פי מה דאיתא במדרש רבה (וישב פז) שהיצר הרע של תאוות העולם הזה דומה לדבה, שהיא מקשטת וכלם רצים אחריה, ברם החכם מסתכל על פנימיותה ורואה שהכל מזלכלה, וממילא אינו נמשך אחרי היצוניותה.

ממדרש זה אנו לומדים, שעקר המשיכה לתאוות זה מחמת שאדם מפתח בדימונו שהדבר הנכסף אכן טוב בשבילו, ועל כן הוא רץ אחריו בלי שכל, ובכדי להנצל מזה על האדם לעצור מרוצתו, להתבונן בחכמה ולדבר לעצמו, שהתאוות הללו אינם כלום, ואדרבה הם רק מזיקים לשלמותו, וכן יגיל את עצמו שלא להיות סקנן ולדעת את כל מה שיש אצל הזולת, וכן יתבונן בכל הטוב שיש לו וישמח בהלכו, ואזי ימאס מיד בכל התאוות שהיו בלבו, שהם הפך האמת והתפארת, ואת זה למד יוסף מיעקב - שהוא הסמל של האמת והתפארת.

את היסוד הזה אנו גם רואים במה שנצטוו ישראל לאכול את פסח מצרים בחפזון - בכדי ללמדנו שאסור לעשות עסק מהתאוות והמצרים הרעים, אלא להמשיך לרוץ וללג בדרך הקדשה והטהרה.

ה' לא תובע מהאדם יותר ממה שבבחותיו

ויהי ה' את יוסף ויט אליו ויסר (שם כא)

איתא במכילתא "כל זמן שישאל משעבדים בבבכול שכינה עמהם, שנאמר בכל צרתם לו צר, אין לי אלא צרת צבור, צרת יחיד מנין? תלמוד לומר ויקראני ואענהו עמו אנכי בצרה ונאמר ויקח ארניו יוסף אתו וגו' ויהי ה' את יוסף". מדרש נפלא זה מלמד אותנו שה' יתברך נמצא עמנו בכל מצב, וכל הנסיונות והקשיים הם במבון מאתו בכדי שנשוב אליו, ופשוט שאין הקב"ה שולח לנו נסיונות שאין אנו יכולים לעמוד בהם, וכשנדע מראש שכל נסיון מיעד לרומם ולקבץ אותנו, יהיה לנו קל יותר לעמוד בנסיונות.

וכן מובא בפסיקתא רבתי (מה) משל נפלא - "לבו מלך שהיה רחוק מאביו מהלך מאה יום, אמרו לו אוהביו חזור אצל אביו, אמר להם איני יכול, שלח לו אביו ואמר לו, לך מה שאתה יכול כפי כחה, ואני בא אצלך בשאר הדרך, כך אמר להם הקב"ה לישראל שובו אלי ואשיבה אליכם". והינו שה' לא תובע מהאדם יותר ממה שבבחותיו, ואם האדם מצד עצמו ילך כפי יכלתו, גם ה' יתברך ברב רחמיו יבא לקראתו ויעזר לו בהמשך הדרך, הבה נזכר את היסוד הזה בכל נסיון שגא אלינו, ועל ידי כן נקבל כחות מתחדשים לעמוד בהם.

פיצד הבריאה בתו של ר' שלמה מזוועהיל זיע"א

ואשר הוא עשה ה' במצלו (שם כג)

דוקא בזמן הקשה ביותר של יוסף, ששקה בארץ נכריה מתוך ידיעה שאחיו עזבוהו ומכרוהו, וכן אדונו ששמש אותו בנאמנות מכר אותו עם עלילה ושם רע גדול כל כך, דוקא אז ה' הצליח את יוסף מאד, ללמדנו שדוקא כשאדם מרגיש שכלו כל הקצין, שידע ויאמין שה' יתברך נמצא עמו כעת, יותר מבשאר הזמנים.

ונספר כאן מעשה נפלא בענין העמידה בנסיונות, והשכר הנפלא שהבורא הרחמן מצפה על כך. המעשה התרחש בתקופת מלחמת תש"ח, בעת שהלגיון הירדני הפגזו קשות, את העיר ירושלים כלה, ואת שכונות מאה שערים ובית ישראל בפרט, מחמת היותם סמוכות לגבול. למותר לצין שבימים ההם לא היו מקלטים רבים, וכאשר היתה נשמעת אזעקה התכנסו המונים בכל מקלט, והצפיפות הגדולה הוסיפה על הפחדים וההרדות, ולא הטיבה עם מצרם הנפשי של התושבים היהודים.

עקב המצב הקשה היתה אשה אחת בשכונת בית ישראל שלא שלטה בעצמה, ובכל פעם שהיתה נשמעת אזעקה, היתה פונה לאנשים ופונעת בהם באפן מזועזע על לא עול בכפם, אותה אשה היתה מסגלת לפנות לאדם שהיה במקלט, ולצעק עליו שהוא גנב, שהוא שקנן סדרתי וכו', ועוד להוסיף ספורים גדוים לכל העלילות שהמציאה.

בשלב מסים החליטו האנשים הנפגעים, שאין בכחם לסבל יותר את ההאשמות, ומחמת כך החליטו שלא לאפשר יותר לאשה ההיא להכנס אל המקלט בעת האזעקה, אלא שלפני שבצעו את מחשבתם, שאלו את ר' גדליה משה מזוועהיל האם אכן ראוי לנהג כך? השיב להם ר' גדליה משה 'בואו ואספר לכם מעשה שהיה אצל אבי הקדוש ר' שלמה, וכך היה המעשה, ושיבת זוועהיל החזיקה לצרף מוסדותיה בכמה חניית שהשפרו לאנשים למען טובת המוסדות, באותה עת היתה אשה אחת ששקרה את אחת החניות, ולא שלמה במושך זמן רב את דמי שכירותה, מנהל המוסדות אים עליה שיוציא את החנות מתחת ידיה באם לא תשלים, האשה התמלאה בכעס ובאה לר' שלמה והטיחה בו בדרים קשים מאד, כמו 'מי שמך לרבי ומנהיג על העדה?! ועוד דברי בזה נוספים, אנשים ששמעו את הצעקות, החלו להתקהל ליד הבית, וההתכנסות הזו רק המריצה את האשה להמשיך לבזות את הרבי יותר ויותר.

לר' שלמה היתה בת שחלתה ונפלה למשקב ומצבה היה כבי רע, ובאותה עת אמרו הרופאים שחדישה ספורים ואין יותר מה לעשות, ר' שלמה קים את מאמר חז"ל (גיטין לז:): "הנעלבו ואינן עולבים שומעין חרפתן ואין משיבין עושין מאהבה ושמחין ביסודין עליהן הפתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגברתו". ומיד פנה לבזרר עולם, ומקירות לבו התחנן על בתו שתבריא, בזכות מה שהוא סובל את כל העלבונות הצורבות, מוכן מאליו שצופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה את כל הקשיים שעבר והיה עמו ביותר, ושמע את תפלתו שנאמרה מלב זך וטהור, ותוך כמה ימים הבריאה הבת.

עכשו' פנה ר' גדליה משה לבאי המקלט ואמר להם 'חרי בימים הקשים שבהם אנו מצויים, אין סם מרפה גדול יותר מהבזיונות שהאשה הזו מבזה אותנו, ראוי לנו להמשיך להכניס אותה למקלט, ולהיות מן הנעלבים ואינם עולבים'. מספור נורא הוד זה נלמד, את גדל מעלת השתיקה וההכנעה בזמנים הקשים, מתוך ידיעה שיוצר הכל רואה את ההתגברות שלנו, ומעניק לנו שפע ברכה והצלחה בכל התחומים.

ניתן לשמוע שיעורים מפי מורינו ראש הישיבה שליט"א בקול הלשון במספר 03-6171111 (אידיש),

03-6171171 (לה"ק, קו ישיר). ובאמריקה - קול הלשון של ארה"ב (באידיש ובקרווב גם באנגלית). שמעו ותחי נפשכם.

להערות ותרומות ניתן לפנות למכון "א זיסקייט אין מועדי ישראל", 052-7193031.

להצטרפות ל-6481 מנויי "א זיסקייט" ולמכתבים למערכת: ALONLUBLIN@gmail.com או 5420247@gmail.com